

**Wsparcie osób z niepełnosprawnościami, w
tym osób starszych w środowisku
zamieszkania**

Prof. UŚ dr hab. Andrzej Niesporek

Program wystąpienia

- 1. Deinstytucjonalizacja pomocy i wsparcia osób niepełnosprawnych i starszych**
- 2. Pomoc i wsparcie poprzez środowiskową pracę socjalną (organizowanie społeczności lokalnej)**
- 3. Metodyka działania społecznego – badania diagnostyczne**
- 4. Pracownik socjalny jako organizator społeczności lokalnej – role zawodowe**

Deinstytucjonalizacja

Deinstytucjonalizację w kontekście opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi można rozumieć jako przesunięcie akcentów z **opieki instytucjonalnej**, świadczonej w zakładach opieki stacjonarnej w kierunku **wsparcia świadczonego w środowisku lokalnym**, z uwzględnieniem licznych instytucji formalnych i nieformalnych.

Wsparcie w środowisku lokalnym

Ramy środowiskowego wsparcia tworzą:

- rodzina i bliscy znajomi; (*pierwotne źródła wsparcia*)
- lokalne instytucje (należące do wszystkich trzech sektorów) świadczące usługi społeczne, w tym zwłaszcza opiekuńcze, medyczne, rekreacyjne, kulturalne, edukacyjne;
- kadry zawodowo zajmujące się dostarczaniem wsparcia (**pracownicy socjalni**, opiekunki środowiskowe, lekarze rodzinni, pielęgniarki środowiskowe oraz przedstawiciele tzw. nowych zawodów pomocowych - asystent osoby starszej, osoby niepełnosprawnej, animator czasu wolnego, instruktor aktywności ruchowej);
- wolontariusze będący osobami w różnym wieku, także starszym;
- księża, działalność parafialna
- lokalne media

Wsparcie w środowisku lokalnym

Wsparcie w miejscu zamieszkania (środowisku lokalnym) powinno dotyczyć także wsparcia dla opiekunów osób starszych i niepełnosprawnych (np. poprzez szkolenia, poradnictwo, informowanie, wsparcie psychologiczne, usługi asystenckie, zapewnienie opieki zastępczej)

**Europejska Grupa Ekspertów ds. Przejścia od Opieki Instytucjonalnej do
Opieki świadczonej na poziomie Lokalnych Społeczności**

„Ogólnoeuropejskie wytyczne w zakresie wdrażania i wspierania trwałego przejścia od opieki instytucjonalnej do alternatywnych rozwiązań rodzinnych i opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności w przypadku dzieci, osób niepełnosprawnych, osób mających problemy ze zdrowiem psychicznym oraz osób starszych w Europie.” (listopad 2012)

Dziesięć rad na temat przejścia do życia w społeczności

1. Dopilnuj, aby zwolennicy życia w społeczności zaangażowali się w kierowanie zmianami.
2. Uczyń potrzeby i preferencje ludzi najważniejszym elementem planowania.
3. Uszanuj doświadczenia i rolę rodzin.
4. Stwórz każdemu prawdziwy dom i zapewnij mu indywidualne wsparcie.
5. Skup się na osiągnięciu wysokiej jakości usług oraz zapewnieniu bezpieczeństwa w niezależnym życiu.

Dziesięć rad na temat przejścia do życia w społeczności

6. Pozyskaj i przeszkól wykwalifikowany personel.
7. Stwórz szerokie partnerstwo na rzecz zmian.
8. Opracuj jasny plan i harmonogram tworzenia usług środowiskowych koniecznych, aby instytucje stały się zbędne.
9. Dołącz starań, aby skutecznie zakomunikować wszystkie powyższe kwestie wszystkim zainteresowanym stronom.
10. Wspieraj każdą osobę w przechodzeniu do życia w społeczności.

Rzecznik Praw Obywatelskich

APEL

W sprawie deinstytucjonalizacji systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych

Narodowy Program Deinstytucjonalizacji

Podstawowym zadaniem jest przejście od **opieki instytucjonalnej** do **wsparcia w społeczności lokalnej**.

listopad 2017

Rzecznik Praw Obywatelskich

Deinstytucjonalizacja oznacza zatem proces przejścia od opieki instytucjonalnej do **wsparcia na poziomie społeczności lokalnych, z poszanowaniem podmiotowości i przyrodzonej godności wszystkich osób, w tym prawa do decydowania o własnym życiu.**

Zamieszkiwanie osób z niepełnosprawnościami i osób starszych w znanym im środowisku **umożliwia tym osobom czerpanie korzyści z naturalnego wsparcia, opartego na więziach społecznych i korzystanie z ogólnodostępnych usług.** Dzięki temu możliwe jest pełnienie wielu ról społecznych, co zmniejsza wykluczenie społeczne tych osób i sprzyja różnorodności społecznej.

System wsparcia osób starszych w środowisku zamieszkania propozycja modelu oraz wyniki badania antydyskryminacyjnego. Synteza

Praca zbiorowa pod redakcją: Barbary Szatur-Jaworskiej i Piotra Błędowskiego

Rzecznik Praw Obywatelskich

Warszawa 2017

Obszary wsparcia w środowisku zamieszkania

- Bezpieczeństwo ekonomiczne
- Zdrowie
- Opieka
- Bezpieczeństwo w środowisku zamieszkania
- Czas wolny
- Edukacja
- Mieszkalnictwo

ŚRODOWISKOWY MODEL WSPARCIA OSÓB DOROSŁYCH Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ (2017)

Środowiskowy model wsparcia powstał w ramach projektu „Lokalne zasoby, środowiskowe wsparcie”, finansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (Działanie 4.1 Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój). Za realizację projektu odpowiedzialne są cztery organizacje pozarządowe: **Fundacja na rzecz Osób Niepełnosprawnych Arkadia z siedzibą w Toruniu, Daj Szansę Fundacja na Rzecz Rozwoju Dzieci Niepełnosprawnych z siedzibą w Toruniu, Stowarzyszenia Wspierania Osób Niepełnosprawnych SUBICERE z siedzibą w Radziejowie oraz Kujawsko-Pomorska Federacja Organizacji Pozarządowych z Torunia.**

ŚRODOWISKOWY MODEL WSPARCIA

Zasada indywidualnego wsparcia

Zasada podmiotowości osoby niepełnosprawnej intelektualnie

Zasada środowiskowości

Zasada lokalnego wsparcia

Zasada współpracy

System wsparcia

Nakładanie się relacji w środowisku powoduje, iż **system wsparcia** musi uwzględniać zaangażowanie każdej z grup tworzących środowisko.

System wsparcia musi zatem wykorzystać wszystkie zasoby środowiska i aktywnie włączyć je do budowania wsparcia na rzecz dorosłej osoby niepełnosprawnej intelektualnie.

System wsparcia oparty jest na współpracy wszystkich zasobów środowiskowych

Organizowanie społeczności lokalnej

Pomoc i wsparcie w środowisku zamieszkania dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych w środowisku zamieszkania realizowane powinny być w ramach metody środowiskowej pracy socjalnej (organizowania społeczności lokalnej)

Hull House (1889)

Jane Addams

Definicje

Najprostszym sposobem definiowania pracy ze społecznością lokalną, jest traktowanie jej jako „procesu wspierania ludzi w udoskonalaniu ich własnych społeczności poprzez przedsięwzięcie wspólnych działań”.

A. Twelvetrees, Community work. Houndmills, Palgrave, 2002,
s. 1

Definicje

Organizowanie społeczności lokalnej jest procesem poprzez który ludzie organizują się dla określenia swojej sytuacji i poprzez rozwijanie poczucie wspólnoty oraz uruchamianie tkwiących w tej wspólnoty sił, a także angażowanie instytucji zewnętrznych wobec wspólnoty, zmierzają do zmiany swojej niekorzystnej sytuacji społecznej. W procesie uczestnictwa i pracy dla koniecznych zmian społecznych, ludzie wciągnięci są w organizowanie społeczności lokalnej ucząc się jednocześnie jak brać większą odpowiedzialność za przyszłość swojej społeczności lokalnej i samych siebie. **Organizowanie społeczności lokalnej jest więc procesem mobilizowania i wzmacniania społeczności poprzez jej instytucje, organizacje, grupy, liderów i wolontariuszy poprzez zaangażowanie ich dla organizowania i wprowadzania koniecznych zmian. Organizowanie społeczności lokalnej jest przy tym strategią działania pozwalającą wykorzystać wszystkie lokalne zasoby oraz energię członków społeczności lokalnej dla dokonania i stabilizacji niezbędnych zmian.**

A. Niesporek , K. Wódz, Grupy zmarginalizowane, Przedsiębiorczość społeczna, praca socjalna – strategie rozwoju społeczności lokalnych, [w:] T. Kaźmierczak, M. Rymśa [red.] W stronę aktywnej polityki społecznej, Warszawa, Instytut Spraw Publicznych, 2003, s. 124

Modele pracy ze społecznością lokalną

Jest wiele podejść i modeli pracy ze społecznością lokalną. Różne są także sposoby klasyfikacji podejść i modeli. Różne są kryteria tych klasyfikacji. Dotyczą zarówno teoretycznych uzasadnień, jak i celów oraz założeń metodycznych.

Comprehensive Community Initiatives

W ramach strategii przyjętej w szerokim podejściu do organizowania społeczności lokalnej [CCI] realizowane działania nakierowane są na funkcjonowanie instytucji, programów oraz projektów, które sprzyjają tworzeniu i rozwojowi:

kapitału ludzkiego, tj. indywidualnych zdolności osób do radzenia sobie w różnych sytuacjach życiowych

kapitału społecznego, tj. różnych form lokalnego życia społecznego, lokalnego społeczeństwa obywatelskiego, w tym lokalnych organizacji pozarządowych, różnych form aktywności wolontarystycznej, czy sieci nieformalnych kontaktów.

kapitału lokalnego, tj. infrastruktury instytucjonalnej, w tym szczególnie infrastruktury lokalnego rynku ekonomicznego

Comprehensive Community Initiatives

1. Holistyczne
2. Międzysektorowe
3. Długoterminowe
4. Inkluzywne

Koordinacja działań instytucji istniejących w obrębie społeczności lokalnej - m. in. lokalnego samorządu, instytucji sektora publicznego i niepublicznego pracujących na rzecz zaspokajania potrzeb społeczności, czy instytucji działających na rzecz rozwoju społeczności lokalnej.

Zwiększanie efektywności i wydajności pracy instytucji świadczących usługi na rzecz społeczności i jej członków m. in. poprzez lepszą organizację pracy, opracowywanie i wdrażanie większej ilości programów, projektów, poszerzenie grupy odbiorców oraz - jeśli to konieczne - tworzenie nowych instytucji.

Kształtowanie nowych form partycypacji społecznej oraz budowa kapitału społecznego. Działania podejmowane w tym zakresie służą przede wszystkim włączaniu członków społeczności lokalnej do aktywnego uczestnictwa w przekształcaniu tej społeczności - definiowaniu jej problemów i potrzeb, formułowaniu programów i projektów działań oraz w ich realizacji

Włączanie w proces przekształcania społeczności lokalnej zewnętrznych wobec niej podmiotów. Oznacza to, iż w społecznościach lokalnych, dla dokonania zmian, nie wystarczają wewnętrzne zasoby, lecz konieczne jest korzystanie z zasobów zewnętrznych. Włączenie w proces zmian podmiotów zewnętrznych wobec społeczności lokalnej, wiąże się najczęściej z kształtowaniem relacji społeczności lokalnej z szerszymi od niej społecznościami.

Uczestniczące badania interwencyjne

Podstawą działań metodycznych działań w pracy ze społecznością lokalną powinna być, oparta na badaniach, rzetelna wiedza o społeczności. Ważnym aspektem metodyki działania społecznego w pracy ze społecznością lokalną są więc badania diagnostyczne. Wiedza, co istotne, pozyskiwana również z aktywnym udziałem mieszkańców społeczności, stąd tak istotna rola uczestniczących badań interwencyjnych.

W badaniu interwencyjnym zaangażowanie badacza w osobiste podejmowanie i w bezpośrednie udoskonalanie ludzkiej społecznej kondycji jest integralną częścią, i koniecznym komponentem procesu tworzenia wiedzy. Mamy w tym wypadku do czynienia z badaniem, którego funkcją jest nie tylko tworzenie wiedzy, ale także jednoczesna edukacja oraz rozwój świadomości i mobilizacji społecznej

HULL-HOUSE MAPS AND PAPERS

A PRESENTATION OF NATIONALITIES AND
WAVES IN A CONGESTED DISTRICT OF CHICAGO,

TOGETHER

WITH COMMENTS AND ESSAYS ON PROBLEMS
GROWING OUT OF THE SOCIAL
CONDITIONS

BY

RESIDENTS OF HULL-HOUSE

A SOCIAL SETTLEMENT

AT 335 SOUTH HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

NEW YORK: 46 EAST FOURTEENTH STREET
THOMAS Y. CROWELL & CO.
BOSTON: 100 PURCHASE STREET

Publishers' Note: In this edition black and white symbols
have been substituted for the colors in
original edition maps.

COPYRIGHT, 1895,
BY THOMAS Y. CROWELL & COMPANY.
TYPOGRAPHY BY C. J. PETERS & SON,
BOSTON.

LIBRARY OF
ECONOMICS AND POLITICS.

EDITED BY
RICHARD T. ELY, PH.D., LL.D.

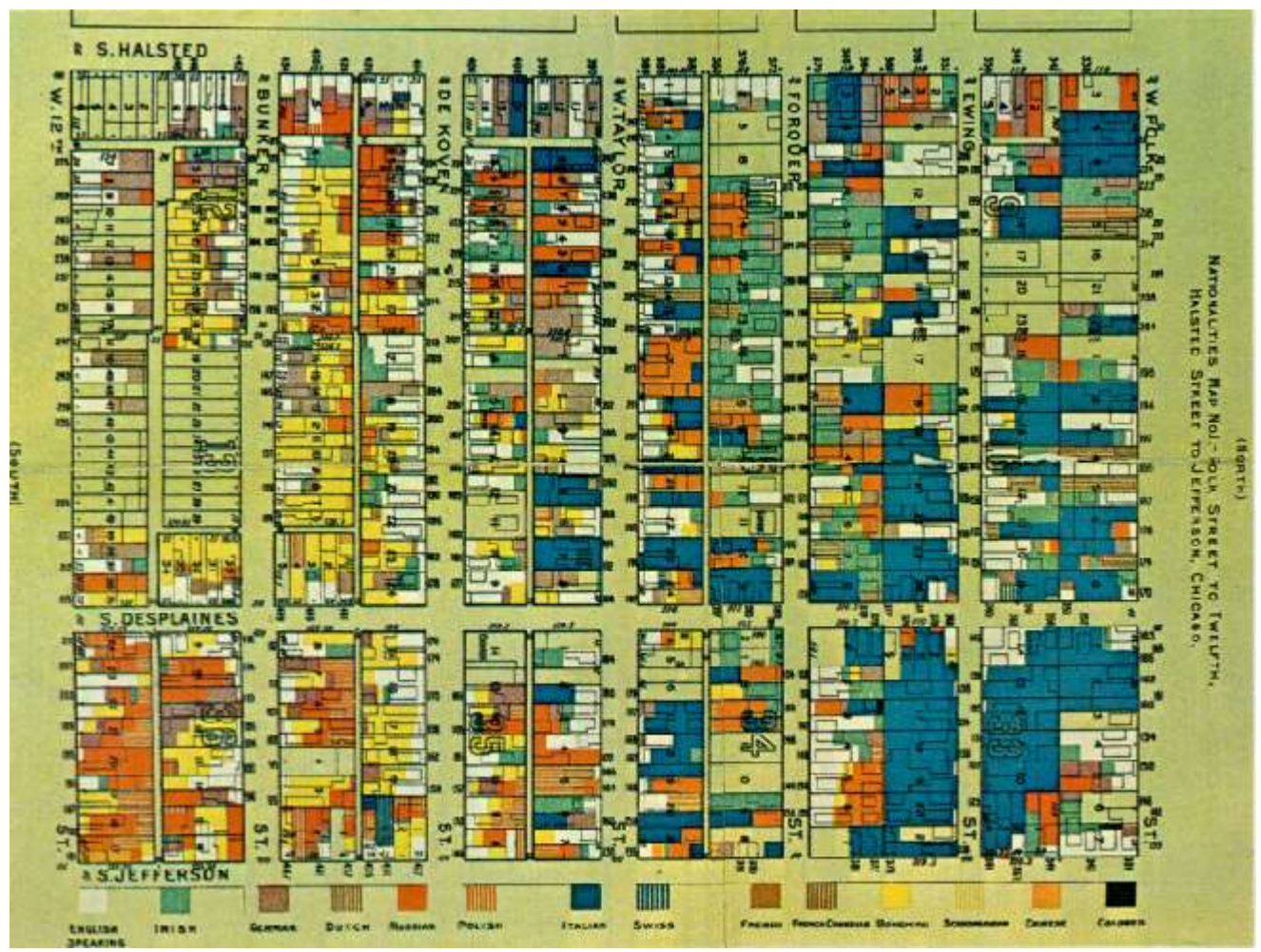
NUMBER FIVE.

(North)
 WAGE MAP NO. 1 - POLK STREET TO TWELFTH,
 HALSTED STREET TO JEFFERSON, CHICAGO.

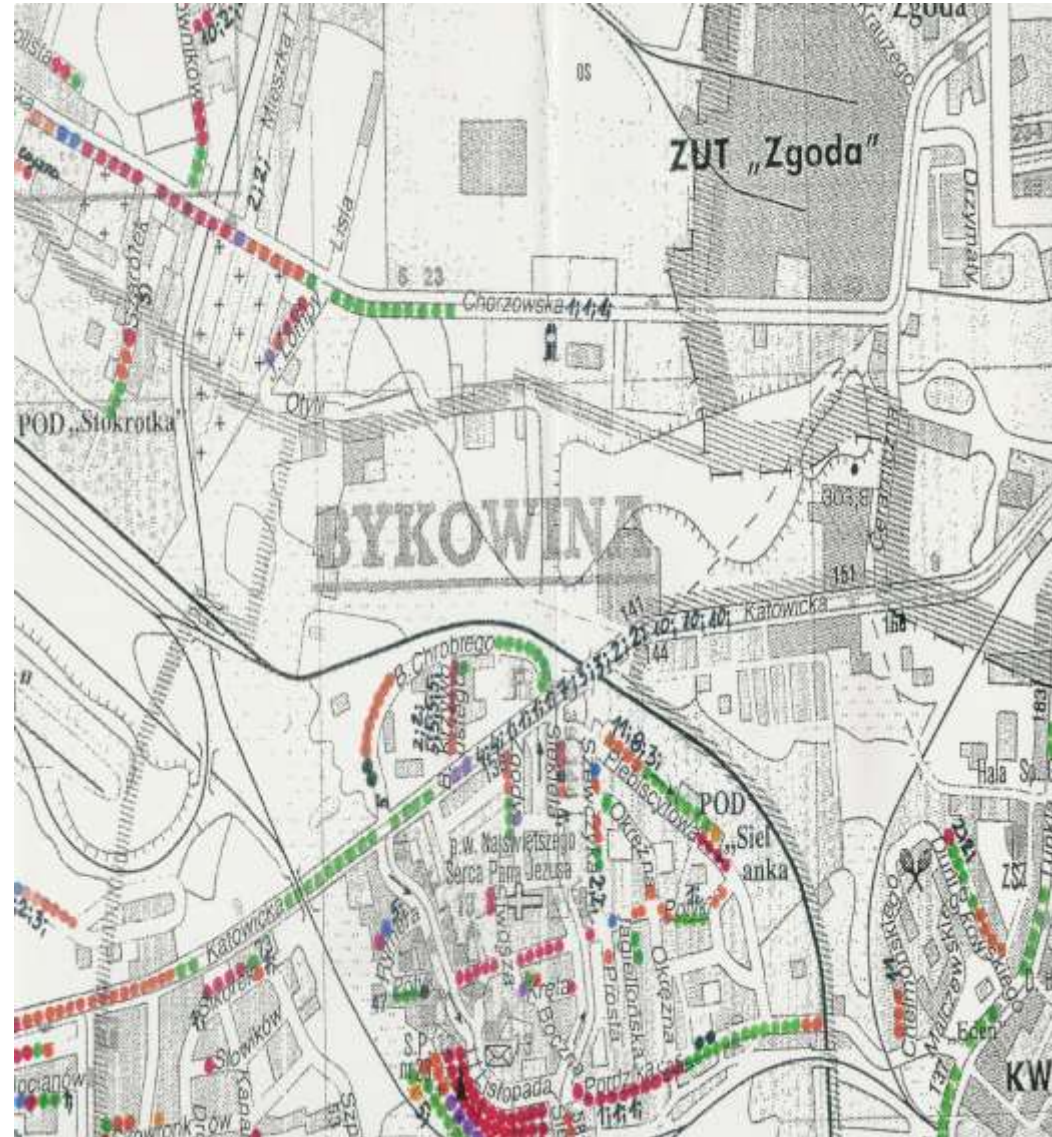
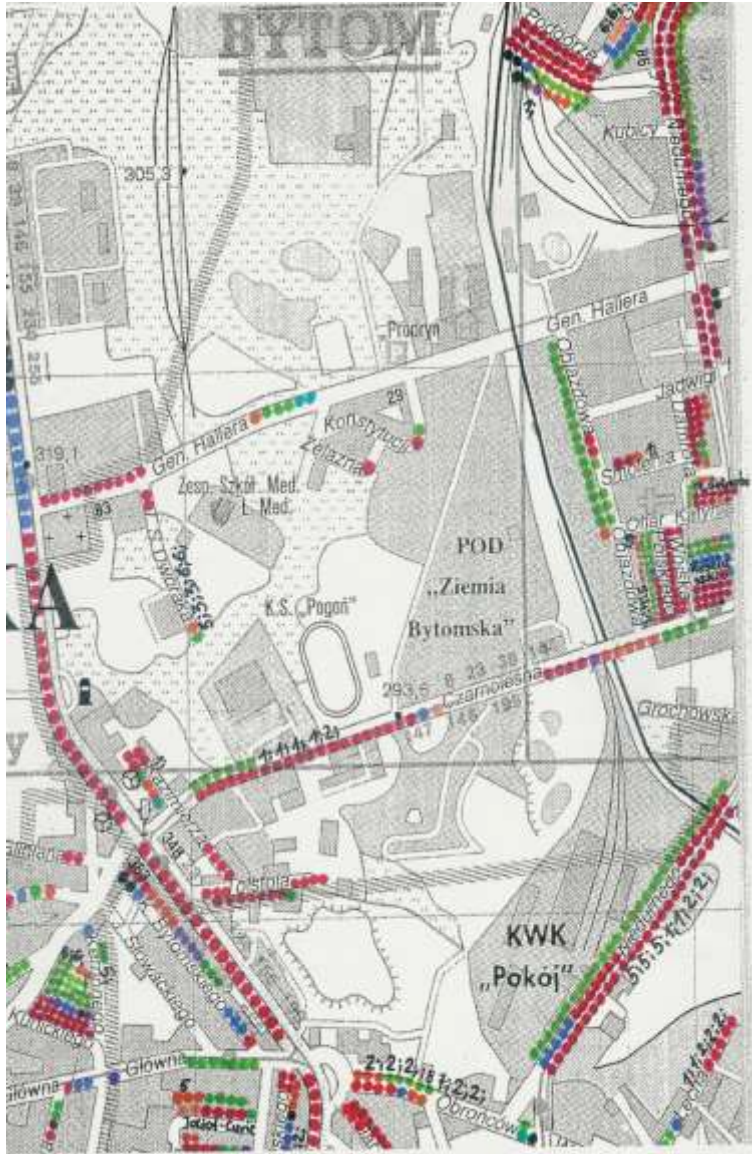

copied from S. 089 - 1st 100 p. 488 (South)

(1897-1900)
 NATIONALITIES MAP NO. 1 - POLK STREET TO TWELFTH,
 HALSTED STREET TO JEFFERSON, CHICAGO.

POMOC SPOŁECZNA W RUDZIE ŚLĄSKIEJ W 2002 ROKU. FRAGMENTY MAPY PUNKTOWEJ

Organizator społeczności lokalnej

Obecnie w Polsce, gdy nie mamy wyodrębnionego zawodu jakim jest organizator społeczności lokalnej, pracę tego typu może dobrze wykonywać **profesjonalnie przygotowany pracownik socjalny.**

Jak pokazuje praktyka (badania) często jedynie przy kontakcie z pracownikiem socjalnym posługującym się tą właśnie metodą, ludzie nie czują się naznaczeni czy napiętnowani, jak w przypadku korzystania z pomocy pracownika socjalnego w innych sytuacjach.

Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej
CAL
Fundacja Instytut Spraw Publicznych

**MODEL ŚRODOWISKOWEJ PRACY
SOCJALNEJ/ORGANIZOWANIA
SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ**

Model OSL

Po pierwsze, chodzi o podkreślenie, że przedmiotem jest organizowanie społeczności lokalnej **przy wykorzystaniu potencjału pracowników socjalnych** i w sposób **spełniający kryteria profesjonalnej pracy socjalnej**.

Model OSL

Pracownik socjalny może być **animatorem**, **konstruktorem poziomych sieci współpracy**, **lokalnym planistą** – wymienione trzy role zawodowe składają się na **funkcję organizatora społeczności lokalnej**, jaką w modelu OSL powierza się pracownikowi socjalnemu. **Jest to połączenie trzech środowiskowych ról zawodowych w jedną funkcję.**

Role zawodowe

Pracownik socjalny jako **animator lokalny** mobilizuje ludzi do działania bez przejmowania przywództwa, wspiera tworzenie inicjatyw społecznych i grup obywatelskich oraz rozwój wolontariatu;

Pracownik socjalny jako **organizator sieci społecznych** (*networker*) tworzy sieci współpracy, buduje lokalne partnerstwa, kojarzy różne lokalne zasoby, pełni funkcje mediacyjne i pośredniczące;

Pracownik socjalny jako **lokalny polityk społeczny** to planista, aktywny uczestnik procesu tworzenia i wdrażania lokalnej polityki społecznej, obejmującej lokalne strategie rozwiązywania problemów społecznych i programy aktywizacji; uczestniczy też w przygotowywaniu i wdrażaniu kampanii społecznych.

TOMASZ KAŻMIERCZAK
BARBARA BĄBSKA
MAGDALENA POPLEŃSKA-KOWALSKA
MAREK RYMSZA

współpraca:
PAWEŁ JORDAN
BOHDAN SKRZYPIČZAK
RENATA STAŃCZYK

Środowiskowe role zawodowe pracownika socjalnego

